

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного обліку і аудиту

**Галузь знань
Спеціальність
Спеціалізація (за наявності)**

**05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Міжнародна економіка**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

ОФШОРНІ КОМПАНІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

здобувача Степаненко Марії Тарасівни

Науковий керівник: к.е.н., професор Максименко Анна Вікторівна

**Робота допущена до захисту
перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувачка кафедри: д.е.н., професор Галенко О. М.

Київ 2023

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	3
<i>РОЗДІЛ 1</i>	5
<i>ТЕОРИТЕЧНІ АСПЕКТИ ОФШОРИЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ БІЗНЕСІ</i>	5
1.1 Передумови виникнення та еволюція офшорного бізнесу	5
1.2 Офшорні компанії: поняття, ознаки та класифікація	8
1.3 Офшорні схеми в глобальному бізнесі	17
<i>РОЗДІЛ 2</i>	22
<i>АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ОФШОРИЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ БІЗНЕСІ</i>	22
2.1 Офшоризація світової економіки.....	22
2.2 Офшорні зони та компанії-лідери	34
2.3 Політика деофшоризації та фіскальної безпеки в глобальному бізнесі.....	42
Висновки	52
Список використаних джерел	58

ВСТУП

Тема того, як компанії та заможні люди переміщують свої гроші та операції в інші країни, відома як офшоринг, викликає серйозне занепокоєння багатьох урядів та міжнародних організацій. Це пояснюється тим, що велика кількість великих корпорацій і компаній, які входять до списку 500 найбільших компаній світу Forbes, використовують офшоринг для власної вигоди. Це явище почалося в 1970-х роках і продовжує залишатися проблемою сьогодні, оскільки немає чітких і ефективних рішень для його запобігання та забезпечення сплати податків у країнах походження грошей і операцій. Україна, як і багато інших країн, також залучена до цих процесів офшорингу, тому важливо уважно вивчити це питання.

Вагомий внесок у сферу досліджень офшорингу зробили декілька вітчизняних учених, серед яких В.М. Геєць, І.В. Бураківський, В.А. Дергачова, О.В. Плотникова та А.С. Філіпенко, а також Лутишин З.О. Крім того, багато іноземних вчених, таких як Ван Хорн Дж.К., Поляков В., Шамбост Е., Шексон Н., Хейфец Б.А. також проводили дослідження в цій галузі. Однак важливо зазначити, що в міру того, як бізнес продовжує розвиватися та глобалізуватись, офшоринг також зазнає змін і набуває нових форм, що потребує постійних досліджень і розслідувань.

Об'єктом дослідження виступає всесвітня мережа фінансових взаємодій і процедур.

Предметом дослідження зосереджено на факторах, моделях і характеристиках, які сприяють зростанню офшорингу в глобальній торгівлі.

Мета дипломної роботи: полягає в тому, щоб визначити потенціал для майбутнього зростання в цій галузі, спираючись на всебічний огляд існуючих теорій про офшоринг і досліджуючи ключові офшорні місця та бізнеси на світовому ринку.

Для досягнення мети дипломної роботи були поставлені наступні завдання:

- дослідити чинники, що призвели до виникнення та еволюції офшорингу в бізнесі

- визначити основні характеристики та види офшорних компаній
- охарактеризувати сучасний стан офшорних схем у світовій торгівлі
- оцінити сучасний стан та тенденції розвитку офшоризму у світовій економіці

- вивчити основні офшорні центри та фірми
- визначити ключові зміни політики деофшорингу та фінансової безпеки в глобальному бізнесі.

При написанні роботи були використані наступні наукові методи: історичний та економічний аналіз, графічна інтерпретація, логічне узагальнення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОФШОРИЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

1.1 Передумови виникнення та еволюція офшорного бізнесу

Коріння сучасних офшорних зон можна простежити в першому тисячолітті до нашої ери під час процвітання фінікійців. З часом різні країни прагнули сприяти міжнародній торгівлі та залучати іноземні інвестиції шляхом створення спеціальних бізнес-сфер, сприятливих для оподаткування. Ця практика бере свій початок із стародавньої Греції, де купці намагалися уникнути сплати податків, використовуючи сусідні острови з нижчими податками або без них. Розвиток офшорного бізнесу продовжувався в середні віки, коли європейські купці торгували у Фландрії, щоб уникнути сплати податків і обмежень в Англії. У 18 столітті північноамериканські купці під британським правлінням вели бізнес у Латинській Америці, щоб обійти податки на імпорт.

Протягом століть концепція офшорних зон розвивалася, і країни продовжували створювати такі території з метою сприяння торгівлі та інвестиціям. Сьогодні офшорні зони є загальною рисою багатьох країн, пропонуючи різні переваги, такі як звільнення від податків, спрощення регулювання та доступ до глобального ринку. Ці зони стали важливим інструментом для міжнародних компаній, які прагнуть розширити свою діяльність і вийти на нові ринки. Офшорні зони забезпечують конкурентну перевагу, допомагаючи підприємствам знизити витрати та збільшити прибуток.

Швейцарія є батьківщиною сучасних офшорних юрисдикцій. На початку XVIII століття в Швейцарії був прийнятий закон про банківську таємницю, який

гарантував повну конфіденційність і анонімність діяльності компанії. Скасування обмежень на купівлю іноземної валюти та можливості банків працювати в інших країнах дозволило міжнародним компаніям розширити свій бізнес і захистити свою особисту інформацію. Сьогодні Швейцарія продовжує залишатися великим офшорним фінансовим центром. [2]

Вважається, що активний розвиток офшорного бізнесу почався в кінці 19 століття на підставі рішень британських судів щодо оподаткування іноземних резидентів. Спочатку він передбачав використання «зручного порту флоту», а згодом розширився до фінансування та різних видів послуг.

Першим європейським «податковим раєм» стало місто Кампіоне, яке стало ним після того, як Швейцарія та Італія відмовилися від податкової юрисдикції над ним.

Однак сучасні офшорні практики були розроблені та встановлені британськими юристами, банкірами, страховиками та власниками суден, що призвело до створення «податкових гаваней» у Великій Британії та її колишніх колоніях.

Закінчення Другої світової війни у вересні 1945 року ознаменувало початок нової ери у світовій економіці. Великі компанії почали шукати прибуткові капіталовкладення за кордоном.

Тим часом уряди країн, які не зазнали значних втрат під час війни, були змушені переглядати своє податкове законодавство, поклавши значний тягар на платників податків. Зіткнувшись із такою ситуацією, компанії не бажали відмовлятися від значної частини своїх прибутків. Це призвело до зростання офшорного бізнесу, який раніше відігравав другорядну роль у світовій економіці.

Керівники великих міжнародних корпорацій і банків розробили концепцію податкових гаваней. Щоб не привертати увагу до розвинених країн, вони спочатку зосередилися на колишніх британських колоніях, яким бракувало ресурсів, як

природних, так і інтелектуальних. Законодавство цих країн було змінено, щоб зменшити податки та послабити валютний контроль за допомогою тихих угод. Значні капітали були вкладені, серед іншого, у телекомунікації. [2]

Тому великі фінансово-промислові корпорації могли здійснювати фінансові операції без сплати податків. З іншого боку, створення безмитних і безподаткових зон посилило приплив іноземного капіталу, що зробило такі території привабливими для міжнародних інвесторів. Цьому сприяло швидке розширення військових баз НАТО під час холодної війни. Потреба в цих базах у Карибському та Тихоокеанському регіонах також забезпечила захист офшорних зон, де зберігалася значна бізнес-інформація. До найстаріших офшорних зон належать острови Мен, Гернсі, Джерсі, Гібралтар, а також Ірландія та Панама, які тривалий час обслуговували інтереси європейського бізнесу та містили значну частину всіх офшорних операцій.

У 1970-х роках стався сплеск створення офшорних центрів, що призвело до загальної кількості 65 центрів по всьому світу до середини 90-х. Ці центри були розподілені нерівномірно: 19 у Південній Америці, 17 у Європі, 12 в Азії, 7 в Океанії, 5 у Північній Америці, 4 в Африці та 1 в Австралії. Вважається, що в середині 90-х через офшорні центри проходило близько 50% світових валютних операцій.

Напочатку 90-х років існувала значна кількість офшорних компаній, зареєстрованих у різних офшорних центрах по всьому світу. Найбільше було в Панамі (120 000), за нею йдуть острів Мен (40 000), Гібралтар (25 000), Ірландія (22 000), а також Багамські острови та острови Гернсі (21 000). На островах Джерсі було зареєстровано 20 000 компаній, на Кайманових островах — 18 000, а на Кіпрі — 13 000. [3]

Створення офшорних зон було не випадковим збігом, а результатом дії різних факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Після закінчення Другої світової війни та здобуття кількома колоніями незалежності на цих територіях були створені

офшорні зони. Швидке зростання світової економіки змусило країни шукати способи підвищити свою конкурентоспроможність і отримати вигоду від міжнародної торгівлі, а створення офшорних зон було простим рішенням для колишніх колоній без розвиненої промисловості, щоб покращити своє становище. Цей варіант був привабливий тим, що не вимагав значних капіталовкладень чи часу, лише імплементація належного законодавства.

Зовнішніми факторами, що призвели до утворення офшорних зон, були суворе податкове законодавство в розвинутих країнах, недосконале податкове законодавство, а також бажання компаній і заможних осіб зменшити свій податковий тягар. Після війни, коли уряди підвищили існуючі податки та запровадили нові, багатьом підприємствам і заможним людям не було іншого вибору, як шукати альтернативні напрямки для своєї діяльності, щоб мінімізувати свої податкові платежі.

1.2 Офшорні компанії: поняття, ознаки та класифікація

В економічному плані «офшор» означає тип спеціальної економічної зони, яка пропонує пільгове оподаткування для іноземних компаній. Ці офшорні центри є країнами або територіями, які реєструють іноземні підприємства та забезпечують дотримання місцевих законів, при цьому підприємства підпадають під юрисдикцію країни перебування. Існує три основних типи офшорних банківських центрів, включаючи модель Нью-Йорка, де відкриваються окремі рахунки у великих фінансових центрах, таких як Нью-Йорк, Токіо чи Сінгапур, при цьому ці рахунки звільнені від певних внутрішніх фінансових обмежень, але підлягають корпоративному оподаткуванню та інші збори.

Другий тип офшорних банківських центрів відомий як «Лондонська модель», яка стосується створення офшорних банківських підрозділів (OBU) у країнах

з нижчими податковими ставками та більш м'якими правилами, але з тісним зв'язком із великими фінансовими центрами, такими як Лондон. OBU мають доступ до ресурсів і послуг материнського банку та звільняються від більшості податків, але підлягають суворим правилам і нагляду.

Третій тип — це «модель податкової гавані», яка відноситься до країн або територій з надзвичайно низькими ставками податків, мінімальними правилами та повною банківською таємницею. Ці податкові гавані забезпечують максимальну економію податків і конфіденційність для своїх клієнтів, але до них часто ставляться з підозрою і піддаються міжнародному тиску з метою підвищення прозорості та відповідності.

Підсумовуючи, офшорні центри відіграють важливу роль у світовій економіці, пропонуючи підприємствам і окремим особам можливості для економії податків і фінансової конфіденційності, але також підпадають під різний ступінь регулювання та перевірки. [1]

Офшорна економіка складається з трьох основних складових: офшорної території (зони), офшорної компанії та офшорного бізнесу. Офшорний бізнес охоплює широкий спектр економічної діяльності, включаючи діяльність компаній і банків, зареєстрованих в офшорних центрах, різноманітні послуги, що надаються секретарськими фірмами, номінальними директорами та спеціалізованими структурами, а також консультаційні послуги, які надають переважно юридичні фірми, щодо використання офшорних центрів для здійснення бізнесу. [4]

Наразі стандартного переліку офшорних зон немає, але вони класифікуються за різними факторами, такими як географія, спеціалізація, тип правової системи, рівень дотримання міжнародного права та вартість пропонованих послуг.

З точки зору міжнародного права офшорні зони можна класифікувати наступним чином:

1) Незалежні держави (наприклад, Ірландія, Кіпр, Мальта, Люксембург, Багамські Острови, Самоа, Панама, Вануату, Сінгапур)

2) Держави, пов'язані з більшими державами (наприклад, Монако з Францією, Острови Кука та Ніуе з Новою Зеландією, Ліхтенштейн зі Швейцарією)

3) Території, які є частиною штатів або під їхньою юрисдикцією, але мають значну місцеву автономію (наприклад, Гібралтар, Ангілья, Гернсі, Мен, Бермудські острови, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Монтсеррат, Терсе та Кайкос з Великою Британією, Антильські острови, Аруба з Нідерландами, Реюньйон, Гваделупа, Гайана, Мартиніка з Францією, Гонконг з Китаєм, Мадейра з Португалією, Лабуан з Малайзією)

4) Суб'єкти федеральних земель (наприклад, штати Вайомінг, Делавер, Флорида в США, кантони Цуг, Фрібург у Швейцарській Конфедерації).

Офшорні зони зазвичай діляться на дві категорії: повне звільнення від податків і знижена ставка податку. Зони повного звільнення від оподаткування надають підприємствам повну свободу від звітності та сплати податків, тоді як зони зі зниженою ставкою оподаткування дозволяють нижчі ставки податку, але все одно вимагають від підприємств вести облік і подавати звіти. Привабливість різних офшорних зон залежить від умов реєстрації компанії та оподаткування. Форум фінансової стабільності розвинутих країн ранжував офшорні зони за рівнем надійності, і в кожній зоні є особливості та принципи ведення бізнесу на основі їх класифікаційних характеристик.

Таким чином, офшорні зони – це території, які пропонують сприятливі умови оподаткування та інші пільги для підприємств і фізичних осіб. Характеристики цих зон відрізняються: деякі пропонують повне звільнення від податків, а інші

пропонують знижені податкові ставки. Інвестиційна привабливість цих зон залежить від низки факторів, таких як умови реєстрації компаній, оподаткування та рівень надійності за даними Форуму фінансової стабільності розвинутих країн. Ці зони можна додатково класифікувати за географією, спеціалізацією, правовою системою, міжнародними правовими нормами та вартістю послуг, що надаються. [1, 6, 7]

Таблиця 1.2 - Особливості офшорних зон за класифікаційними ознаками [1, 6, 7]

Група	Характеристика та принципи ведення бізнесу
Офшори першої групи: Багами, Панама, БУІ – Британські Віргінські острови	Мінімізація податків та сум податків і зборів при операціях на валютних і фондових ринках. У вартість створення входить мінімальний сервіс, який необхідний для підтримки секретарських бюро, які займаються адмінформальностями. Термін відкриття компанії близько двох тижнів. Висока анонімність зберігає таємницю, але це негативно впливає на довіру партнерів. Авторитетні організації не дуже налаштовані мати справи з такими структурами.
Офшори другої групи: Сейшели, Ірландія, Гібралтар	Надає своїм власникам набагато більше можливостей щодо ведення справ з авторитетними клієнтами, оскільки підтверджує вищий рівень лояльності. Незалежно від того, потрібна чи ні здача звітності в конкретній країні офшорної зони, відомості про підприємців і фірми підлягають реєстрації. Такі зони користуються підвищеною довірою, тому допускають наявність крім секретарських бюро ще й достовірної інформації про керівний склад компанії.
Офшори третьої групи: Кіпр, США, Великобританія	Такі території лише за назвою є офшорами. США, наприклад, дає можливість нерезидентам країни не платити федеральні податки з діяльності, не пов'язаної з операціями всередині країни, у разі порушення ж статус «офшору» втрачається. Англія дає можливість побудови офшорного ланцюга: відкривається офіс в Англії, а філія, через яка ведуться операції, – на Кіпрі., оскільки саме Кіпр є привабливим місцем для відкриття офшору через відсутність двостороннього оподаткування компаній.

Офшорні компанії в міжнародному бізнесі можна класифікувати наступним чином:

- Міжнародна бізнес-компанія (IBC) – компанія, яка дозволена в деяких країнах, але не сплачує там податки, має офіси для управління своєю діяльністю за кордоном, але їй заборонено вести бізнес у тій самій країні;
- Звільнена компанія – компанія, яка схожа на місцеві компанії, але звільнена від оподаткування після виконання певних умов, таких як відсутність доходу з країни реєстрації або неналежність її резидентам;
- Кваліфікована компанія - компанія, яка має податкові правила, що розглядають її та її акціонерів як єдину юридичну особу;
- Компанія-нерезидент - компанія, що працює в одній країні, але зареєстрована в іншій.

В останні роки темпи зростання товарів і капіталу, що продаються через офшорні центри, перевищили темпи зростання загальної зовнішньоекономічної діяльності. Оцінка розміру офшорної діяльності є складною, оскільки вона була створена з наміром зберегти конфіденційність операцій і зробити їх менш прозорими та підзвітними. За оцінками, до 50% світового руху капіталу та торгівлі здійснюється через компанії, зареєстровані в офшорних центрах, а близько 60% світових грошей зберігається на офшорних рахунках. До початку 21 століття активи, що зберігаються в 62 найбільш ліберальних офшорних центрах, оцінювалися в 5-7 трильйонів доларів, що еквівалентно річному обороту світової торгівлі або одній третині світового ВВП. Крім того, ці цифри не враховують кошти, переказані міжнародними компаніями через офшорну банківську мережу, яка становить близько 85% активів офшорних центрів і має присутність майже всіх великих світових банків.

Масштаби фінансової діяльності, що ведеться через офшорні центри, важко визначити через закритість офшорного бізнесу. Проте широко поширена думка, що

офшорні центри є головним гравцем у глобальному русі капіталу та торгівлі. Вони накопичують значну частину активів і доходів транснаціональних компаній і банків, незважаючи на відносно невелику частку світового населення і ВВП. Оскільки зареєстровано близько 1 мільйона офшорних компаній і 1,5 мільйона приватних трастових офшорних компаній, офшорні центри доступні для будь-якої компанії чи фізичної особи, які прагнуть скористатися можливостями, які вони пропонують.[13] Зростання офшорних зон в останні роки підкреслює необхідність подальших досліджень, особливо з точки зору залучення іноземних інвестицій та модернізації економічного механізму, особливо для країн, що розвиваються.

Офшорні операції пов'язані з глобальним рухом капіталу, що може призвести до певних проблем. Розвиток високотехнологічних галузей проклав шлях для створення офшорних зон, що призвело до змін у світовій економіці, підйому та занепаду промисловості та посилення інтеграції національних економік. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визнає наявність офшорних територій і в 1998 році опублікувала звіт, у якому деякі податкові режими, включно з державами-членами ОЕСР, назвала «шкідливими». У доповіді ці режими називалися «податковими гаванями» і викликали суперечки, оскільки такі країни, як Швейцарія та Люксембург, не прийняли його висновки. [16].

ОЕСР встановила чотири ключові критерії для визначення того, чи вважається територія податковою гаванню, зокрема:

а) наявність мінімальних податків або їх відсутність (ОЕСР визнає, що відсутність або низька сума податків не означає автоматично класифікацію території як податкової гавані, оскільки кожна територія має право визначати власну податкову політику);

б) відсутність прозорості податкового законодавства;

в) перешкоди для обміну податковою інформацією з іншими урядами; і

г) відсутність вимог щодо ведення фактичної господарської діяльності. Прозорість забезпечується шляхом забезпечення рівноправного та відкритого застосування податкового законодавства платниками податків на одній території з наданням податковим органам необхідної інформації для перевірки податкових зобов'язань.

На думку німецьких вчених Г. Х. Кернера та Е. Даха, відмивання грошей може відбуватися через переказ «брудних грошей» до країн із слабкими правилами бухгалтерського обліку, слабким державним наглядом за банками, низьким податковим законодавством і м'якими законами про кримінальну відповідальність. По суті, це визначення офшорної території, яке може нести негативну конотацію. Сприйняття юрисдикції як офшорної може також походити від наявності в ній тіньових операцій. Директива Європейського Союзу від 2005 року визначає офшорні банки як банки-оболонки, які зареєстровані в юрисдикції без фізичної присутності. Саму юрисдикцію можна не назвати офшором, але створення банків-оболонок призводить до цього розуміння. Європейська влада регулярно проводить конференції з питань боротьби з корупцією та офшорними фінансовими центрами, вважаючи створення офшорних компаній у незаконних цілях кримінальним діянням.

FATF, або Група розробки фінансових заходів проти відмивання грошей, має переважно негативне ставлення до офшорів. У 2000 році вони опублікували звіт із переліком 15 «країн і територій, які не співпрацюють» на основі 25 критеріїв, причому багато з цих територій є офшорними. «40 рекомендацій» FATF містять вимоги до фінансових установ ідентифікувати справжніх власників рахунків, що безпосередньо впливає на тих, хто використовує офшорні технології. Подібних поглядів дотримуються Egmont Group, Європейське управління по боротьбі з шахрайством (OLAF) і Offshore Group of Banking Supervisors (OGBS), хоча остання організація визнає законність офшорних територій. [18]

Офшор визначається такими елементами:

- Особа (суб'єкт), яка використовує організацію в одній державі для здійснення своєї основної діяльності в іншій державі.
- Організація (об'єкт), основною метою якої є обслуговування потреб особи з іншої юрисдикції.
- Інтереси та цілі людини (суб'єктивна сторона) при здійсненні основної діяльності.
- Фактичні дії особи (об'єктивної сторони) щодо здійснення основної діяльності шляхом використання переваг, які надає офшорна юрисдикція.

Таким чином, термін «офшор» відноситься до організації, яку особа або корпорація використовує для своїх основних операцій, розташованих в іншій юрисдикції, ніж та, де розташована організація. Це пов'язано з наявністю сприятливих умов у юрисдикції суб'єкта, таких як податкові пільги, сприятливі закони, ділові звичаї та практика. Суб'єкт господарювання використовується як засіб для здійснення основних операцій особи або корпорації.

Простіше кажучи, офшорні зони — це невеликі країни або території, які пропонують податкові пільги та інші стимули для залучення іноземних інвестицій шляхом проведення фінансових і кредитних операцій з фізичними особами або компаніями-нерезидентами в іноземній валюті. Комерційні фірми, що працюють в офшорних зонах, мають право використовувати законні методи для мінімізації податкових зобов'язань, ухилення від сплати митних зборів, уникнення валютних та імпортно-експортних обмежень. Зростання офшорного сектора відкриває нові перспективи для слабких економік і малих держав на периферії світу. Це призвело до утворення офшорних компаній у менш розвинутих країнах, надавши їм нові економічні можливості та зробивши офшорний бізнес ключовою частиною їхньої економіки.

Офшорні центри в країнах, що розвиваються, мають свої унікальні якості порівняно з центрами в розвинених країнах. До них належать залежність від імпоротної інфраструктури, операції з капіталом як з розвинених країн, так і з країн, що розвиваються, постійне розширення послуг, експериментування з різними правовими формами, відсутність угод про уникнення подвійного оподаткування, цінова конкуренція за клієнтів, менша співпраця з міжнародними економічними організаціями для запобігання відмиванню грошей, і відіграє значну роль в економічних системах «малих острівних держав і територій з вразливою економікою». Зростання офшорного бізнесу перетворило ці раніше периферійні країни на провідні країни, що розвиваються, з високим ВВП на душу населення, розвитком соціального забезпечення, технологій і сфери послуг.

Підсумовуючи, офшорний бізнес був каталізатором економічного зростання та розвитку багатьох країн, що розвиваються. Унікальність цих офшорних центрів порівняно з центрами в розвинутих країнах включає більший акцент на ціновій конкуренції, експерименти з різними правовими та організаційними формами, відсутність широких угод про уникнення подвійного оподаткування та посилення співпраці з міжнародними організаціями для боротьби з відмиванням грошей. Незважаючи на ці відмінності, офшорний сектор вніс великий внесок у зростання малих острівних держав і територій з вразливою економікою, виводячи ці колись маргіналізовані країни в авангард країн, що розвиваються.

Тому інвестування в офшорні центри та розвиток офшорного бізнесу було мудрим рішенням, яке позитивно вплинуло на економічне зростання цих країн. За останні кілька десятиліть швидке зростання офшорного бізнесу призвело до кількох проблем у міжнародній економіці, включаючи недосконалі податкові системи та недостатнє регулювання руху капіталу, що сприяло незаконним потокам капіталу та

відмиванню грошей. В результаті питання регулювання офшорного бізнесу в глобальному масштабі стало пріоритетним у розвитку світової економіки.

1.3 Офшорні схеми в глобальному бізнесі

Офшорні рішення – це законні стратегії оптимізації оподаткування, які передбачають використання офшорних та іноземних компаній для взаємодії з іноземними діловими партнерами. Немає чіткої формули для цих рішень, але вони пристосовані до потреб кожного бізнесу на основі таких факторів, як податкове резидентство, плани змін, ризики, угоди про уникнення подвійного оподаткування, угоди про обмін податковою інформацією, плани подібних угод, захист інвесторів у певних юрисдикціях, наявність міжнародних банків для компанії тощо. Ці рішення мають розробляти професійні експерти, оскільки низка факторів, які необхідно враховувати, робить це складним процесом, за який потрібно сплачувати винагороду. [19]

Таким чином, навіть у сучасну епоху боротьби з офшорами, використання офшорів, офшорів із низькими податковими правилами для іноземних інвесторів і мідшорів все ще вважається законним. У результаті багато компаній і холдингів почали використовувати офшорні стратегії. З точки зору закордонного інвестора з країни з трансформаційною економікою, офшорна фірма діє як безпечний засіб доступу до міжнародних фінансових та інвестиційних послуг, а також забезпечує додатковий захист від ворожого місцевого ділового середовища.

Види офшорних схем в глобальному бізнесі:

1. Використання офшорних компаній для експортно-імпортних операцій:

Офшорну компанію можна використовувати для полегшення експортно-імпортних операцій, купуючи товари у постачальника за низькою ціною, а потім продаючи їх за вищою ціною компанії-покупцю в країні з високими податками. Це

дозволяє компанії-покупцю підтримувати мінімальний прибуток, а центр прибутку переміщується в офшори. Офшорна компанія може швидко обробляти фінансові операції через свій іноземний банківський рахунок, забезпечуючи більшу гнучкість у обробці грошових потоків. Крім того, зміни курсу обміну валют не вплинуть на податкові зобов'язання компанії, оскільки вона працює через іноземний банківський рахунок в офшорній юрисдикції. [20]

2. Офшорна фірма-підрядник пропонує різні послуги, такі як юридичні консультації, інформаційна підтримка, аудит і маркетинг. Ці витрати можуть бути заявлені як податкові відрахування при формуванні податкової звітності в міру здійснення оплати цих послуг. [20]

3. Офшорні компанії можна використовувати для створення інвестиційного портфеля, який може включати різні активи, такі як облігації, акції, грошові депозити, дорогоцінні метали та інші інвестиційні можливості. Прибуток, отриманий від інвестиційного портфеля, може бути звільнений від оподаткування, якщо виконуються певні умови. Крім того, компанія-інвестор може скористатися перевагами міжурядових угод про уникнення подвійного оподаткування та зробити вигідні інвестиції в економіку. Наприклад, Україна та Кіпр підписали таку угоду, завдяки чому кіпрські компанії стали значним джерелом інвестицій в Україну. По суті, це спосіб репатріації українського капіталу за допомогою податково ефективного інструменту. [20]

4. За останніми статистичними даними багато великих українських бізнесів зареєстровані в офшорах. У цьому випадку офшорні компанії виступають як холдингові компанії, основною метою яких є управління акціями реальних підприємств від імені їх власників. Оподаткування дивідендів, що виплачуються цим холдинговим компаніям, також можна значно зменшити завдяки використанню угод про уникнення подвійного оподаткування.

Крім того, володіння акціями українського бізнесу через офшорні компанії дає перевагу можливості передати контроль над акціями шляхом передачі акцій самої офшорної холдингової компанії. Таким чином, для українських регуляторів склад акціонерів компанії залишається незмінним, а реальний контроль передається новій стороні. [20]

5. Офшорна компанія може бути корисним інструментом для володіння нерухомістю. Іноземна компанія може мати право власності на нерухоме майно, розташоване в Україні, і передати управління ним українській компанії для практичних цілей. Така домовленість забезпечує максимальну конфіденційність щодо фактичного власника нерухомості. [20]

6. Розвинуті країни докладають зусиль, щоб скоротити присутність офшорних банків, але їм не вдалося повністю викоринити офшорну банківську діяльність. Незважаючи на це, офшорні банки процвітають у всьому світі, наприклад, офшорні банки Панами або Loyal Bank у Сент-Вінсенті та Гренадинах.

7. Офшорні компанії ефективно використовуються для здійснення міжнародних перевезень, як в межах країн СНД, так і по всьому світу.

8. Офшорні страхові компанії служать як справжньому страхуванню бізнесу від реальних ризиків, так і для забезпечення правової основи для переказу коштів за кордон. Ці компанії також працюють за договорами перестрахування, коли українська страхова компанія перераховує кошти іноземному перестраховику для перестрахування своїх ризиків. [20]

9. Офшорна компанія може використовувати свій іноземний банківський рахунок для здійснення платежів постачальникам, які також мають офшорну компанію з іноземним банківським рахунком. Іноземні банки зазвичай більш гнучкі щодо платіжних вимог своїх клієнтів порівняно з українськими банками, що дозволяє офшорним компаніям проводити операції за межами України. Можливість керувати

рахунком онлайн дозволяє легко керувати рахунком з дому чи роботи, і немає необхідності подавати звітність до податкових органів. [20]

10. Використання офшорних компаній для інших цілей.

Особи, які пропонують високооплачувані послуги в таких сферах, як інженерія, дизайн, комп'ютерні технології, фінанси, розваги, реклама та інші, можуть використовувати офшорні компанії для отримання оплати за свої послуги. Це стосується зірок шоу-бізнесу, акторів, музикантів, спортсменів, юристів, фінансових консультантів та експертів з ринку цінних паперів, які можуть отримувати гонорари через свою офшорну компанію, зберігаючи максимальну конфіденційність.

11. Наймання офшорної компанії.

Деякі власники бізнесу в таких сферах, як консалтинг, вирішують відкрити представництво іноземної компанії замість того, щоб працювати під назвою української юридичної особи. Це дозволяє їм наймати працівників і отримувати значні податкові пільги.

12. Офшорні фінансові фірми. Ці організації використовуються для маніпулювання фінансовими результатами підприємств, що належать до одного конгломерату. Відсотки з позик, операції з цінними паперами та компенсація роялті – лише деякі з методів, які ці офшорні компанії використовують для впливу на фінансові результати корпоративної групи.

13. На українському ринку цінних паперів замість типових офшорних компаній операції здійснюються через кіпрські компанії. Ці фірми відомі низькими податковими ставками, що робить їх привабливими для участі у фондовому ринку. Крім того, податкове законодавство Кіпру звільняє операції з цінними паперами від податків, а його Угода про уникнення подвійного оподаткування лише додає привабливості.

14. Власники бізнесу часто представляють себе керівниками іноземних фірм із таких поважних країн, як Ліхтенштейн, Люксембург, Англія та Данія, щоб створити позитивний імідж для свого бізнесу. Утримання компанії в цих регіонах відносно недорого коштує і допомагає підприємцям підвищити свій імідж. Офшорні угоди широко поширені в сучасному глобальному бізнесі та дозволяють компаніям зменшити податковий тягар і вирішити різні важливі питання, зокрема покращити свій імідж.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ОФШОРИЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

2.1 Офшоризація світової економіки

Вивчаючи рух глобальних фінансових ресурсів, стає зрозуміло, що певні території чи регіони мають тенденцію об'єднуватися в кластери та формувати заплутану всесвітню фінансову мережу. Як показано на малюнку 2.1, 34 території з найбільшими транскордонними фінансовими операціями у 2012 році (81,6 трильйона доларів США) мали взаємопов'язані фінансові зв'язки.

Розмір кіл на рисунку 2.1 відображає обсяг транскордонних фінансових операцій, а колір вказує на рівень участі в офшорній фінансовій діяльності (сірим кольором позначено юрисдикції, які не визнані офшорними фінансовими центрами (OFC), жовтим позначено потенційні OFC, а червоний колір позначає явні OFC). [22]

Найміцніші фінансові зв'язки між США та Великою Британією, з потоком 4,7 трильйонів доларів США, також існують значні фінансові обміни між Нідерландами, Люксембургом, Ірландією, Гонконгом, Каймановими островами, Бермудськими та Британськими Віргінськими островами. .

Як видно на малюнку 2.1, Федеральна резервна система США контролює більшість фінансових потоків з офшорних центрів. Серед найпопулярніших у світі податкових гаваней — Люксембург, Кайманові острови, острів Мен, Джерсі, Ірландія, Маврикій, Бермудські острови, Монако, Швейцарія та Багами.

Сучасні офшорні компанії мають високорозвинені правові системи, які забезпечують надійний захист інвестицій у більшості країн світу. Вони також здатні швидко й ефективно змінювати своє законодавство, якщо це необхідно, — подвиг, який набагато важчий для таких країн, як США та Великобританія.

Офшорні структури відіграють значну роль у прискоренні глобальної фінансової діяльності та зростанні світової економіки. За оцінками, контрольовані через офшори активи перевищують 20 трильйонів доларів. Незважаючи на це, уряди США та ЄС часто висловлюють стурбованість тим, що офшорні компанії можуть бути використані для підтримки тероризму та ухилення від сплати податків. Проте спецслужби зосереджені на боротьбі саме з цими проблемами, а не з офшорними структурами загалом. [1]

На рисунку 2.2 показано еволюцію глобального офшорного багатства з 2001 року, оцінене з використанням тієї ж методології та джерел даних, що й Зукман (2013), і на основі останніх доступних міжнародних інвестиційних позицій країн. Вважається, що офшори становлять близько 10% світового ВВП. [23]

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) стверджує, що загальна вартість офшорних активів сягнула 10 трильйонів євро (приблизно 11,3

трильйона доларів США) у 2019 році. Ця оцінка базується на інформації, якою обмінюються 84 країни через угоди про автоматичний обмін.

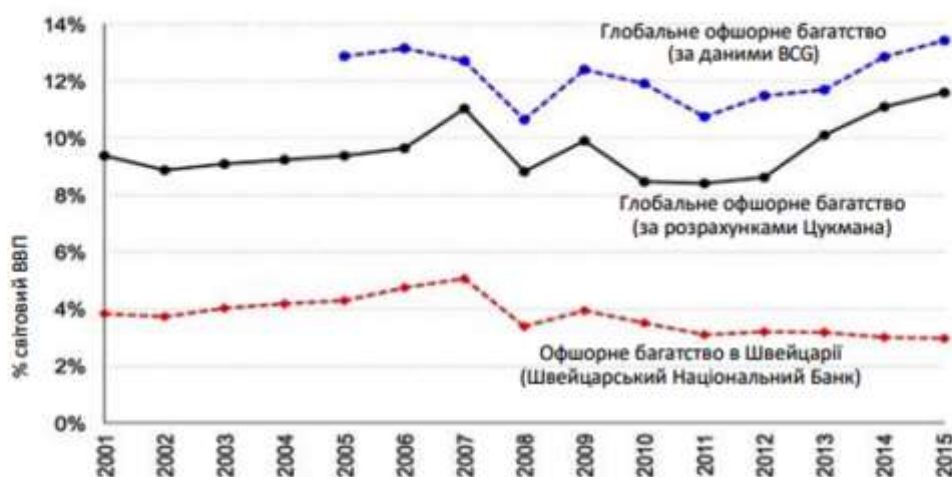

Рисунок 2.2 - Глобальний обсяг багатства в податкових гаванях [1]

Примітки: Нижня вісь відображає глобальний обсяг багатств, що належать домогосподарствам у всіх світових податкових оазах наприкінці кожного року, як частка світового ВВП. Нижній рядок показує офшорні багатства, що зберігаються в швейцарських банках, оцінені з щомісячної банківської статистики Швейцарського національного банку. Середня крива показує оцінку, отриману завдяки застосуванню методології Цукмана (Zucman) (2013) та оновленні результатів до 2015 року. У верхньому рядку подана оцінка Boston Consulting Group, яка щорічно публікується у звіті BCG.

Згідно з останніми даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), загальний розмір офшорних активів у 2019 році склав 10 трильйонів євро (11,3 трильйонів доларів США) на основі даних, наданих 84 країнами через угоди про автоматичний обмін. Дані минулого року показали, що в офшори було виведено 5 трильйонів євро. Однак ширша мережа збору даних може змінити це число. Наразі офшори оцінюють у 9,6 трильйонів доларів США.

Концентрація офшорних багатств у світі показана на рис. 2.3 і базується на кількості транскордонних банківських депозитів, якими керує кожен офшорний центр. Швейцарія втратила свої позиції офшорного центру під час кризи 2008-2009 років, тоді як азійські офшорні центри збільшилися. Гонконг, Джерсі, Багами та Кайманові острови стали більш популярними як офшорні центри з 2007 по 2015 рік, а активи під управлінням зросли в шість разів.

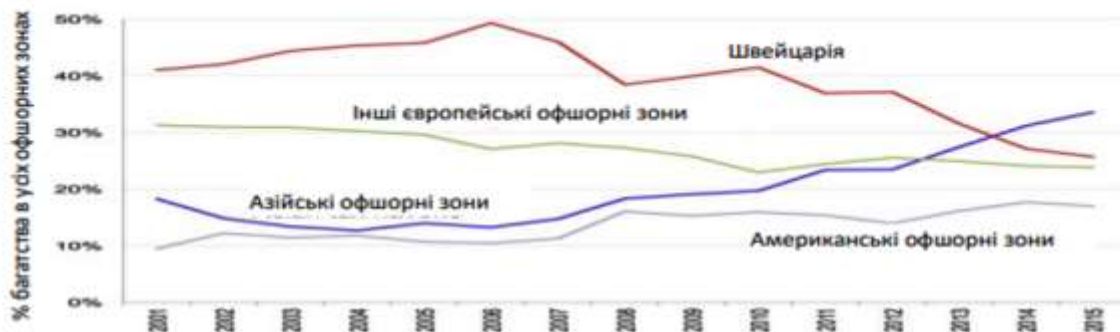

Рисунок 2.3 - Розподіл офшорного багатства світу [1, 23]

Примітки: Даний показник відображає частку глобального офшорного багатства, яке управляється в Швейцарії, в інших європейських офшорних центрах (Кіпр, Гернсі, Джерсі, Острів Мен, Люксембург, Австрія, Бельгія і Великобританія), в азіатських офшорних центрах (визначені як Гонконг, Сінгапур, Макао, Малайзія, Бахрейн, а також Багами, Бермуди і Нідерландські Антильські острови (див. текст), а також в американських офшорних центрах (визначені як Кайманові острови, Панама і Сполучені Штати).

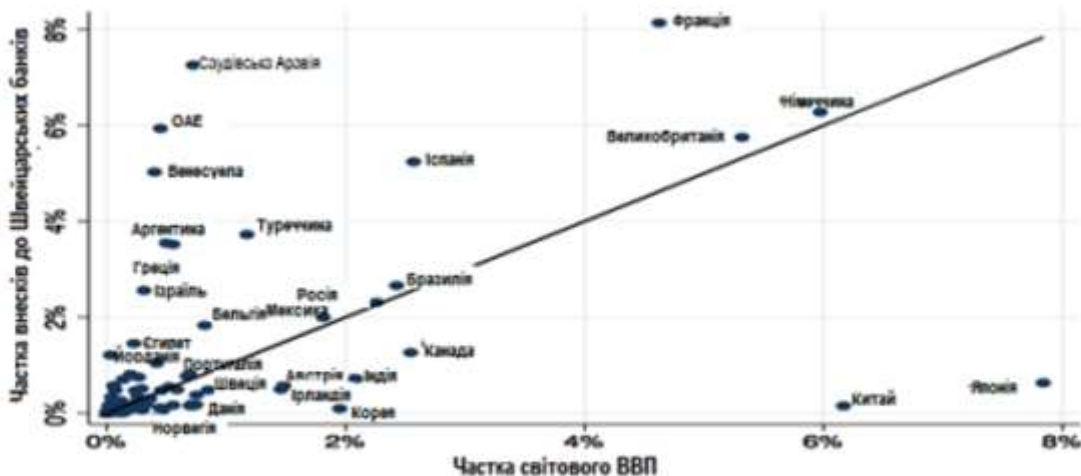

Рисунок 2.4 – Країни-власники багатства у Швейцарії [1, 23]

Графік на рис. 2.4 показує розподіл офшорних багатств у Швейцарії. Країни, які знаходяться вище лінії 45 градусів, володіють більшою частиною багатства Швейцарії порівняно з їхньою часткою світового ВВП. Ця група різноманітна і включає близькосхідні країни-експортери нафти, тоді як країни, які знаходяться нижче лінії 45 градусів, віддають перевагу внескам Швейцарії. Однак азіатські економіки мають невеликий капітал у Швейцарії, і вони, як правило, керують більшою часткою багатства в інших місцях, особливо в Сінгапурі, який в основному обслуговує азіатських інвесторів. На рис. 2.5 показано порівняння розподілу багатства в Швейцарії та інших офшорних центрах, причому найбільшими офшорними центрами в 2007 році були Сінгапур, Люксембург, Джерсі та Кайманові острови.

Розподіл офшорних багатств у європейських країнах різниться в деяких країнах, таких як Франція, Бельгія та Португалія, значна частина яких управляється з Люксембургу та Джерсі. З іншого боку, країни Близького Сходу зазвичай віддають перевагу Швейцарії як своєму вибору для офшорного управління капіталом, що може бути пов'язано з тим, що Швейцарія була єдиним добре розвиненим центром управління активами під час нафтового буму 1970-х років. На рис. 2.6 показано

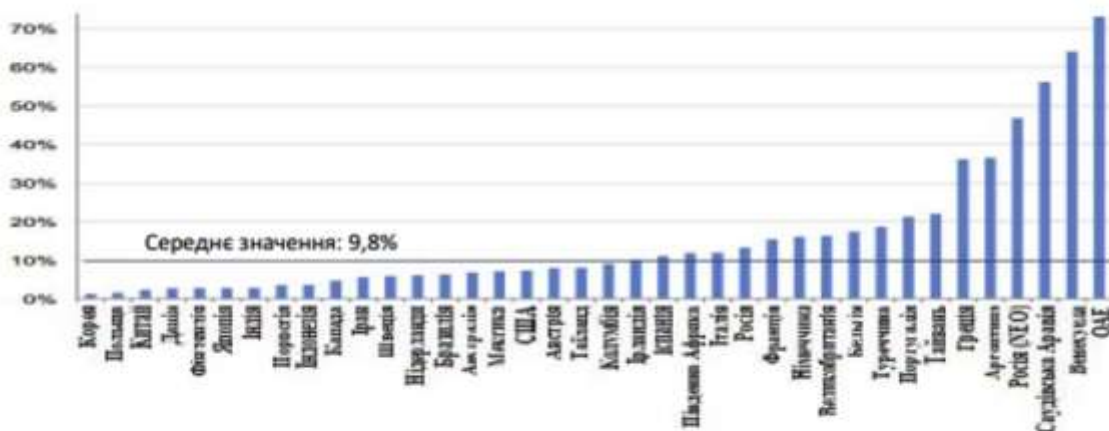

Рисунок 2.6 - Офшорне багатство у співвідношенні до ВВП у % [1]

відношення офшорного багатства до ВВП для всіх країн із ВВП понад 200 мільярдів доларів США на основі методології, описаної у Novokmet et al. (2017).

Офшоринг – поширене явище у світовій економіці, і Україна не є винятком. Малому та середньому бізнесу в Україні офшори не потрібні, оскільки ставка податку за спрощеною системою оподаткування низька, що робить країну привабливим офшором для європейців та американців. Проте корупція робить Україну непривабливою для інвестицій. Щоб це виправити, потрібні реформи. Офшори можуть бути вигідними для України, оскільки вони можуть залучити інвестиції та привести до зростання її економіки та збільшення доходів українців. Офшорна діяльність може сприяти фінансовій відповідальності та дисципліні перед глобальними партнерами та зменшити корупцію в країні.

Згідно з даними Міжнародного консорціуму журналістів-розслідувачів, Україна має незначну присутність у світовій офшорній мережі. Лише 0,23% із 719 000 вузлів, або 1689, підключені безпосередньо до України порівняно з іншими країнами, такими як Росія з 3,3%, Велика Британія з 4,3%, Швейцарія з 6,6%, Китай з 9,2% і

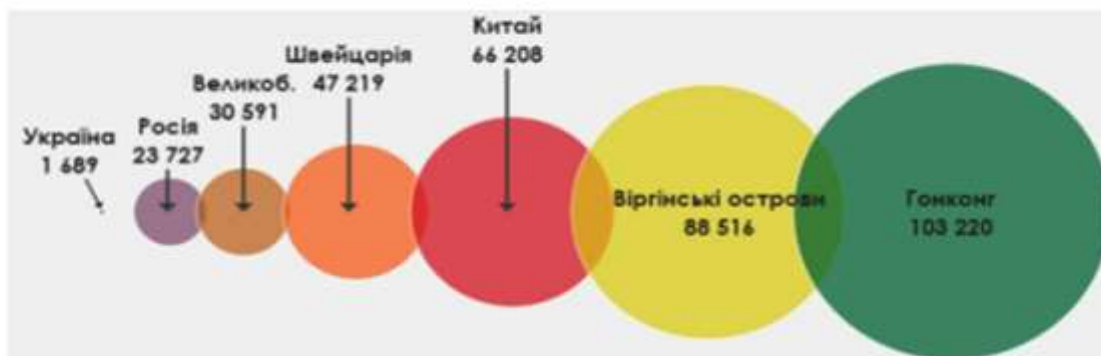

Рисунок 2.7 - Україна в глобальній офшорній мережі [1, 26]

Примітка: Розмір кола – кількість об'єктів у глобальній офшорній мережі

Гонконг з 14,3%. Хоча кількість офшорів, пов'язаних з Росією, у 15 разів більша, ніж пов'язаних з Україною, її економіка в 14 разів більша за українську. Це свідчить про те, що Україна не є значним гравцем у використанні офшорних послуг, які надають Mossack Fonseca та Commonwealth Trust Limited.

Інтерактивна карта ICIJ FinCEN Files показує, що через українські банківські рахунки було оброблено 489 «підозрілих» транзакцій на загальну суму 470 мільйонів доларів. На цій карті вказані кілька десятків українських банків, у тому числі «Приватбанк», збанкрутілий «Надра банк» і «Перший міжнародний банк», які брали участь у цих операціях. Українські фізичні особи створили 57 офшорних компаній, більшість з них розташовані на Британських Віргінських островах (27 компаній), Бермудських островах (11 компаній) і Мальті (7 компаній). Більшість засновників цих українських офшорних компаній займають керівні чи власницькі посади в українських підприємствах у аграрному, фінансово-інвестиційному, фармацевтичному, транспортному, енергетичному та ІТ-секторах.

28 травня 2019 року організація Tax Justice Network (TJN) опублікувала Індекс корпоративних податкових гаваней, у якому класифікує податкові гавані в усьому світі на основі їхньої участі в наданні допомоги транснаціональним корпораціям ухилятися від сплати податків і зменшувати податкові надходження в інших країнах. Індекс оновлюється кожні два роки та враховує податкові та фінансові системи кожної юрисдикції, щоб створити комплексне уявлення про головних учасників глобального ухилення від сплати корпоративних податків, з метою вказати на закони та нормативні акти, які можна змінити, щоб зменшити ймовірність зловживання корпоративним податком.

Corporate Tax Haven Index оцінює політику та закони кожної юрисдикції, які дозволяють транснаціональним корпораціям зменшити свої податкові зобов'язання та мінімізувати свої виплати іншим країнам. Він вимірює рівень активності та ступінь

внеску юрисдикції в ухилення від корпоративного оподаткування, що полегшує політикам визначення сфер, які необхідно розглянути, щоб запобігти податковим зловживанням. Індекс оновлюється кожні два роки і є важливим інструментом для політиків і правозахисних груп для просування податкової справедливості та запобігання уникненню корпоративних податків.

Індекс корпоративних податкових гаваней (СТНІ) організації Tax Justice Network класифікує найкращі у світі податкові гавані для транснаціональних корпорацій на основі їх ролі в сприянні уникненню податків. Рейтинг визначається шляхом поєднання показника Haven Score, який вимірює сприйнятливість юрисдикції до зловживань корпоративним податком, і ваги глобального масштабу, який відображає рівень фінансової діяльності транснаціональних корпорацій у цій юрисдикції. СТНІ має на меті висвітлити масштаби проблеми зловживання корпоративними податками та сфери, де можна внести зміни, щоб зменшити їх. Вплив

Таблиця 2.1 - Індекс корпоративного податку у 2021 році [29]

№ п/п	Назва юрисдикції	Частка СТНІ	Оцінка Хейвена	Вага в глобальному масштабі	Значення СТНІ
1	Британські Віргінські острови	6,4%	100	2,30%	2 854
2	Кайманові острови	6,0%	100	1,90%	2 653
3	Бермудські острови	5,7%	100	1,60%	2 508
4	Нідерланди	5,5%	80	11,00%	2 454
5	Швейцарія	5,1%	89	3,40%	2 261
6	Люксембург	4,1%	74	9,00%	1 815
7	Гонконг	4,1%	78	5,50%	1 805
8	Джерсі	3,9%	100	0,51%	1 724
9	Сінгапур	3,9%	85	2,30%	1 714
10	ОАЕ	3,8%	98	0,54%	1 665
11	Ірландія	3,3%	77	3,20%	1 459
12	Багамські острови	3,3%	100	0,31%	1 454
13	Великобританія	3,1%	69	7,30%	1 382
14	Кіпр	3,1%	85	1,10%	1 379
15	Маврикій	2,3%	81	0,66%	1 013

цього зловживання полягає в тому, що транснаціональні корпорації ухиляються від сплати приблизно 100 мільярдів доларів федерального прибуткового податку щороку. Це призводить до підвищення особистих податків, скорочення державних інвестицій і послуг, а також збільшення федерального боргу.

Проте можна зменшити ухилення від оподаткування підприємств за допомогою законодавчих заходів. Конгрес може припинити використання податкових гаваней, скасувавши закони, які роблять можливим і привабливим для корпорацій переміщення своїх грошей в офшори. Тим часом деякі члени Конгресу вивчають можливість впровадження більш суворих заходів для запобігання ухилянню від сплати податків. Велика кількість найбільших корпорацій Америки створили дочірні компанії в офшорних податкових гаванях. З компаній зі списку Fortune 500 73% мають принаймні одну дочірню компанію в цих країнах. Загальна кількість дочірніх компаній податкової гавані, що належать цим 366 компаніям, становить 9755. 30 компаній, які мають найбільшу суму грошей, зареєстровану в офшорах для цілей

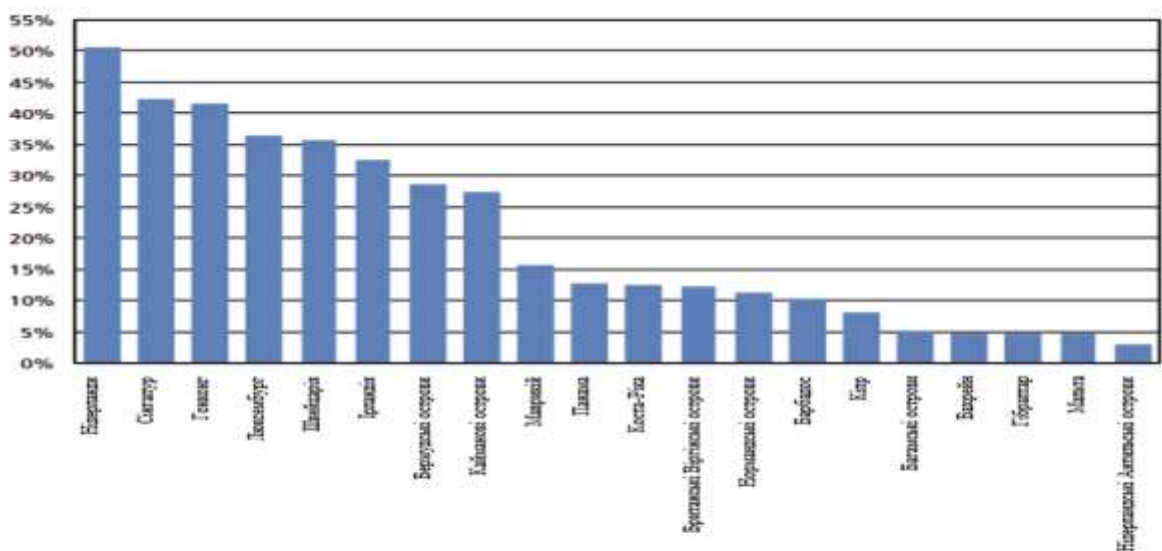

Рисунок 2.8. Відсоток компаній Fortune 500 з дочірніми компаніями 2016 року у 20 найпопулярніших податкових гаванях [30]

оподаткування, контролюють 2213 дочірніх компаній податкових гаваней. Нідерланди є найпопулярнішою податковою гаванню серед компаній зі списку Fortune 500, де більше половини цих компаній мають принаймні одну дочірню компанію.

Згідно з наявними даними, було виявлено, що близько 57% компаній, які входять до списку Fortune 500, створили дочірні компанії в податкових гаванях, таких як Бермудські та Кайманові острови. Ці компанії мають офшорні прибутки на суму понад 2,6 трильйона доларів, причому чотири компанії – Apple, Pfizer, Microsoft і General Electric – складають 25% від загальної суми. На частку 30 найкращих компаній зі списку Fortune 500 припадає 68%, або 1,76 трильйона доларів.

Якщо ставку оподаткування в 6,1% застосувати до всіх 293 компаній зі списку Fortune 500, які мають офшорні доходи, орієнтовні додаткові федеральні податки, які їм доведеться сплатити, становитимуть близько 752 мільярдів доларів, якщо всі їхні прибутки будуть негайно репатрійовані. Ця ставка підскочить до 28,9% після репатріації цих доходів.

Багато відомих корпорацій використовують офшорні податкові гавані з метою зменшення свого податкового тягаря:

- *Apple*: Apple відклала 246 мільярдів доларів на офшорні рахунки, таким чином уникаючи сплати 76,7 мільярдів доларів податків на ці прибутки. Розслідування, проведене Сенатом у 2013 році, показало, що компанія заснувала дві ірландські дочірні компанії, щоб уникнути оподаткування або в США, де компанія управляється, або в Ірландії, де вона зареєстрована. Рішення Європейської комісії, яке все ще оскаржується, показало, що Apple використовувала Ірландію як податкову гавань, щоб сплатити лише 0,005% своїх прибутків у вигляді податків у 2014 році, і зобов'язала компанію виплатити 14,5 мільярдів доларів США заборгованих податків в Ірландії. [30]

- *Citigroup*: Citigroup повідомила, що перевела 47 мільярдів доларів США в офшори, щоб зменшити свої податкові зобов'язання, за якими вона наразі боргує 13,1 мільярда доларів у вигляді податків. Це призводить до того, що Citigroup сплачує іноземним урядам лише 7% податків на свої офшорні прибутки, що свідчить про те, що значна частина грошей знаходиться в країнах податкових гаваней, де сплачуються незначні податки або взагалі не сплачуються. Компанія має 137 дочірніх компаній в офшорних податкових гаванях. [30]

- *Nike*: Nike визнала, що тримає 12,2 мільярда доларів США в офшорах для цілей оподаткування, за які вона має 4,1 мільярда доларів податків. Це означає, що компанія платить лише 1,4% податків іноземним урядам зі своїх офшорних прибутків, що свідчить про те, що більша частина грошей контролюється дочірніми компаніями, розташованими в податкових гаванях. Ймовірно, Nike досягає цього шляхом надання торгових марок своїх продуктів дочірнім компаніям на Бермудських островах, а потім стягує з себе роялті за їх використання. Незважаючи на 1142 роздрібні магазини по всьому світу, компанія не має жодного магазину на Бермудських островах. [30]

Кілька фірм, які мають значні суми грошей в офшорах, заснували сотні дочірніх компаній у податкових гаванях:

- *Pfizer*, Найбільша у світі фармацевтична компанія має 157 дочірніх компаній, розташованих у податкових гаванях, і має 198,9 мільярдів доларів офшорних прибутків для цілей оподаткування, що робить її другою за величиною серед компаній зі списку Fortune 500. Нещодавно Pfizer спробувала злитися з меншим іноземним конкурентом, щоб змінити свій статус на папері на «іноземну компанію», що дозволило б компанії назавжди уникнути сплати податків на її офшорний прибуток у розмірі приблизно 40,7 мільярда доларів. Однак угоді завадили нові правила, запроваджені міністерством фінансів Обама, які заборонили подібні «інверсії».

- *PepsiCo*, компанія, що виробляє безалкогольні напої, має 133 дочірні компанії, розташовані в країнах, відомих своїми низькими ставками податків. Компанія стверджувала, що зберігала 44,9 мільярда доларів у цих офшорах, щоб зменшити свої податкові зобов'язання, але вона не розкрила, скільки вона була б заборгована у вигляді податків, якби прибуток не реєструвався в офшорах.

- *Goldman Sachs*, компанія, що надає фінансові послуги, має 905 дочірніх компаній, розташованих в офшорних податкових гаванях, більшість із яких 511 розташовані на Кайманових островах, незважаючи на відсутність фізичної присутності в країні. Компанія задекларувала власність офшорних активів на 31,2 млрд доларів. Проблема корпорацій, які ухиляються від сплати податків, використовуючи офшорні податкові гавані, ще більше закріплюється через слабкі правила звітності, які дозволяють компаніям вибирати, коли та як вони розкривають інформацію про свої іноземні дочірні компанії. Це дозволяє їм скористатися податковими прогалинами, не привертаючи уваги з боку урядів чи громадськості. [30]

- *Walmart*, роздрібна корпорація, заявила SEC у 2016 році, що не має дочірніх компаній для цілей оподаткування. Однак нещодавній звіт *Americans for Tax Fairness* показав, що компанія керує 75 дочірніми компаніями в податкових гаванях. За останні десять років прибуток Walmart, офіційно зареєстрований в офшорних зонах, зріс з 10,7 мільярда доларів у 2007 році до 26,6 мільярда доларів у 2016 році.

- *Alphabet*, раніше відома як Google, повідомила про створення 25 дочірніх компаній у податкових гаванях у 2009 році, але оголосила лише про дві у 2010 році, обидві розташовані в Ірландії. В останніх фінансових звітах компанія вказує лише одну дочірню компанію в Ірландії. Це може створити враження, що Alphabet або закрила, або об'єднала багато своїх дочірніх компаній податкового захисту. Однак дослідження показало, що станом на 2012 рік усі дочірні компанії, які раніше були внесені до списку податкових гаваней, все ще працювали, навіть якщо вони більше не

розкривалися публічно. З 2009 року по теперішній час Alphabet збільшив свій офшорний дохід з 12,3 мільярда доларів до 60,7 мільярда доларів. Щоб приборкати зловживання податковими гаванями, уряди можуть вжити заходів, скасувавши стимули для компаній переміщувати прибутки в офшори, закривши поширені офшорні лазівки та підвищивши прозорість. Як мінімум, законодавці повинні відхилити пропозиції, які полегшують компаніям ухилення від сплати податків шляхом виведення прибутків в офшори.

2.2 Офшорні зони та компанії-лідери

Під час пандемії Covid-19 міжнародний бізнес виявляв зростаючий інтерес до низькоподаткових гаваней, незважаючи на нещодавні зусилля Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) подолати такі юрисдикції. ЄС та ОЕСР є одними з найсильніших противників офшорної практики оподаткування, і вони створили «чорні списки» країн, які не співпрацюють і не відповідають європейським вимогам прозорості. Автоматичний обмін фінансовою інформацією між країнами, публічні реєстри зацікавлених сторін і більш суворі звітність окремих країн набувають все більшого значення. У зв'язку з цим ЄС працює над внесенням змін у податкове законодавство в юрисдикціях із «чорних списків» шляхом тиску на офшорні податкові гавані. ЄС активно бере участь у корпоративній податковій політиці, спрямованій на боротьбу з нечесною податковою конкуренцією, яка, на його думку, виникає в країнах з нульовим і низьким рівнем оподаткування.

Країни з низьким рівнем оподаткування, які називаються «оншорними», на відміну від класичних офшорних компаній, вимагають від компаній, які працюють у них, подавати фінансові звіти, податкові декларації та проходити незалежні перевірки

в державних установах. Основним показником для країн з низьким рівнем оподаткування для міжнародного бізнесу є ставка корпоративного податку, яка є чинником, який приваблює більше підприємців та інвесторів у країну. Незважаючи на вимоги Європейського Союзу щодо прозорості офшорних компаній, багато його держав-членів ще не досягли такого ж рівня прозорості. Податкові ставки в Європі також дуже відрізняються від однієї країни до іншої.

У Європі є кілька країн, які вважаються податковими гаванями та не відповідають критеріям ЄС щодо податкового законодавства, зокрема Швейцарія, Кіпр, Мальта, Ірландія, Нідерланди та Люксембург. Однак країни-члени ЄС не можуть вносити одна одну в «чорний список», як це можуть зробити країни, що не входять до ЄС.

Через негативний вплив пандемії Covid-19 на економіку Європейська комісія перевіряє транснаціональні компанії, щоб відмовити їм у державних субсидіях. Уряди Франції, Данії, Уельсу та Шотландії заявили, що компанії, які використовують лазівки в законодавстві та розташовані у вільних від податків юрисдикціях, не отримають державної допомоги у важкі часи, оскільки вони не приносять користі державі своїми податковими зобов'язаннями.

Європейський Союз незадоволений податковими стратегіями окремих країн всередині союзу [32]. Незважаючи на виділення 540 мільярдів євро із загального бюджету на підтримку цих країн, допомога, яку пропонують підприємствам місцеві органи влади, може бути не такою корисною, як здається. Ця допомога часто включає продовження термінів погашення кредиту в банках, відстрочку сплати податку на прибуток, надання податкових пільг на витрати бізнесу, зниження відсоткової ставки ПДВ або надання субсидій на зарплати співробітникам.

Податкова гавань – Грузія.

Республіка Грузія приваблива для інвесторів і підприємців з країн колишнього Радянського Союзу не тільки через свою близькість, але й тому, що вона є податковою гаванню. Після відокремлення від СРСР у 1991 році країна позбулася корумпованих чиновників і зараз переживає цифрову трансформацію, подібну до тієї, що відбулася в Естонії. Компанії оподатковуються в Грузії, якщо їх штаб-квартири розташовані в країні. Податок на прибуток підприємств застосовується до всього глобального доходу, отриманого компаніями-резидентами в Грузії [33].

Однак, якщо компанія зареєстрована в Грузії, вона сплачує податок лише на доходи, отримані з грузинських джерел. Щоб уникнути подвійного оподаткування, Грузія уклала податкові угоди з 56 країнами. Основні ставки корпоративного податку в Грузії:

- Податок на прибуток підприємств: 15%
- Податок на додану вартість (ПДВ): 18%
- Мита на імпорт можуть коливатися від 0% до 12%
- Максимальна ставка податку на нерухомість становить 1% (місцевий податок)

Окрім ставок корпоративного податку, компанія також сплачує податок із заробітної плати у розмірі 4%, причому 2% надходять на рахунок у пенсійний фонд працівника від імені працівника, а інші 2% сплачує роботодавець (компанія). У Грузії немає податку на приріст капіталу, багатство чи спадщину. Щоб ще більше залучити інвесторів, уряд Грузії запровадив дві значні податкові пільги:

Уряд створив вільні промислові зони (ВПЗ) у Тбілісі, Кутаїсі та Поті, де компанії можуть скористатися кількома податковими пільгами. У цих зонах підприємства можуть сплачувати 0% податок на прибуток підприємств, імпорт і майно, а також знижені ставки ПДВ. Зони дозволяють здійснювати різноманітну

діяльність, включаючи виробництво, торгівлю, будівництво, фінансові послуги та консалтинг.

Уряд Грузії пропонує спеціальний митний режим для компаній, які експортують товари за кордон. Грузинські компанії, які виробляють товари на експорт, можуть вибрати спеціальну ліцензію на митний режим внутрішньої переробки, яка дозволяє їм імпортувати сировину, яка використовується для виробництва експортованих товарів, без сплати митних зборів і ПДВ. [33]

Підприємці, які шукають сприятливих податкових умов, часто звертаються до європейських країн, які є податковими гаванями з низькими податковими ставками. Все більше операційних компаній також переміщуються до країн, які пропонують найкращі податкові пільги.

Податкова гавань Кіпр.

Важливо розуміти, що Кіпр офіційно не вважається податковою гаванню чи офшорною юрисдикцією. Натомість він визнаний глобальним фінансовим центром, який пропонує численні переваги для створення компаній. Кіпр відповідає всім директивам ЄС і входить до списку ОЕСР територій, які дотримуються найкращої міжнародної податкової практики. Країна є чудовою платформою для інвестицій і зростання бізнесу для компаній, що працюють в Європейському Союзі, Східній Європі, на Близькому Сході та в Африці. Кіпрські юридичні особи розглядаються як офшорні компанії, користуючись тими ж перевагами та правами, що й компанії-резиденти.

Кіпр, як член Європейського Союзу, забезпечує сприятливе середовище для компаній завдяки своїм взаємозв'язкам з іншими підприємствами ЄС і низькою ставкою корпоративного податку в 12,5%, що є найнижчим у регіоні. Іноземні інвестори можуть скористатися програмами постійного проживання або громадянства, щоб збільшити інвестиції в економіку Кіпру. Незважаючи на те, що

закони та вимоги до міжнародних компаній на Кіпрі стають суворішими, відкрити банківський рахунок для компанії в країні все ще порівняно легше, ніж в інших країнах ЄС. [34]

Податкова гавань Мальта.

Якщо говорити про Мальту, то на перший погляд ставка корпоративного податку становить 35%. Однак це лише перше враження, оскільки фактична ставка податку на розподілений прибуток між акціонерами-нерезидентами мальтійських компаній становить лише 5% через систему відшкодування податку. Крім того, на Мальті не стягується податок на спадщину, дарування чи майно, що є значною перевагою. Крім того, Мальта не вимагає сплати податку на дивіденди та роялті, що виплачуються акціонерам.

Мальта є бажаним місцем для ділових людей, багатих людей та інвесторів завдяки своїй сприятливій податковій політиці. Передача мальтійської власності стягує низький гербовий збір у розмірі 5%, а певні акції компанії оподатковуються за ще нижчою ставкою 2%. Крім того, іноземці мають право брати участь у програмах, що надають дозвіл на проживання, постійне проживання та навіть громадянство.

Податкова гавань Швейцарія.

Швейцарія має конкурентоспроможну економіку та є популярним місцем для міжнародного бізнесу, незважаючи на те, що вона не є членом ЄС. Він складається з 26 кантонів, кожен з яких має різні податкові закони. Вибираючи місце в Швейцарії для реєстрації бізнесу, фонду або холдингової компанії, дуже важливо оцінити податковий клімат для певних галузей або видів діяльності, оскільки ставка податку може відрізнятися залежно від типу підприємства.

У Швейцарії ефективна ставка податку на прибуток компанії складається з трьох елементів: фіксованої федеральної ставки податку в розмірі 8,5%, ставки кантонального податку, яка може коливатися від 12% до 24%, і податку, що

встановлюється місцевою владою. Загальна ефективна податкова ставка визначається цими трьома компонентами.

Кантони, які є найбільш привабливими для бізнесу з точки зору ставок корпоративного податку:

1. Мегген у Люцерні зі ставкою 11,3%.
2. Цуг зі ставкою податку 11,91%.
3. Люцерна з показником 12,3%.
4. Базель зі ставкою 13,04%.
5. Женева, Во і Шаффхаузен зі ставкою 14%. [35]

Податкова гавань Люксембург.

Система корпоративного оподаткування Люксембургу дотримується традиційних принципів, згідно з якими податки стягуються з прибутку компанії, розподіленого між акціонерами. Однак за чинної системи відшкодування податків і звільнення від оподаткування компанії-резиденти не оподатковуються доходи від виплати дивідендів. Крім того, за певних обставин податок на приріст капіталу не сплачується. На відміну від Данії, Франції, Уельсу та Шотландії, Люксембург заявив, що не відмовлятиме у допомозі компаніям, розташованим у податкових гаванях.

Стандартна ставка податку на прибуток підприємств становить 15% для компаній з доходом менше 175 000 євро. Якщо прибуток компанії перевищує 200 000 євро, ставка податку зростає до 17%. Крім того, муніципальні податки, які змінюються залежно від місця реєстрації компанії, можуть становити від 6,75% до 10,5%. Наприклад, компанія, зареєстрована в Люксембурзі, буде обкладатися фактичною ставкою корпоративного податку в розмірі 24,94%. [36]

Податкова гавань Ліхтенштейн.

Компанії-резиденти та нерезиденти, включаючи філії, оподатковуються в Ліхтенштейні зі своїх доходів у всьому світі. Однак компанії-нерезиденти зазвичай

сплачують податки лише з доходу, отриманого в Ліхтенштейні або від постійного представництва в країні. Компанії в Ліхтенштейні підлягають податку за ставкою 12,5%. Вони також можуть мати право на податкові пільги в розмірі від 5 000 до 10 000 євро. Відкриття рахунку в Liechtensteinische Landesbank може надати додаткові переваги для компаній у Ліхтенштейні. [37]

Податкові гавані штатів Невада, Вайомінг і Делавер, США.

У США, незважаючи на репутацію країни з високими податками, такі штати, як Невада, Делавер, Флорида та Вайомінг, є популярним вибором для міжнародного бізнесу. Американські компанії сплачують федеральні податки та податки штатів, причому ставка федерального податку становить 21%, а ставка податку на майно – 10%. Ставки державного податку можуть відрізнятися в різних штатах.

Чотири штати США Флорида, Делавер, Невада та Вайомінг мають різні місцеві податкові системи. У Флориді ставка корпоративного податку становить 5,5%, у Делавері – 8,7%. У штаті Невада не встановлюється податок на прибуток компаній або фізичних осіб, але він замінюється податком на валову виручку та податком на франшизу. Тим часом у штаті Вайомінг немає корпоративного податку чи податку на франшизу, але є податок на додану вартість (ПДВ) у розмірі 4% із звільненням від податку на майно виробничого обладнання компаній. Ці штати можуть бути привабливими для нових власників бізнесу, які прагнуть мінімізувати свої податкові зобов'язання.

Компанія з обмеженою відповідальністю (LLC) є популярною структурою для бізнесу в цих штатах, оскільки будь-який прибуток, отриманий за межами США, звільняється від податків. Делавер і Невада віддають перевагу великим корпораціям, які ведуть бізнес за межами штату, тоді як Флорида і Вайомінг є більш привабливими для невеликих приватних корпорацій і ТОВ.

Кращі податкові гавані Азії.

Гонконг і Сінгапур вважаються двома найбільшими податковими гаванями в Азії, кожна з яких має свої унікальні переваги в залученні іноземних інвестицій. Гонконг є спеціальним адміністративним регіоном Китаю, де компанії оподатковуються на основі чистого прибутку, при цьому перші 260 000 доларів США оподатковуються за ставкою 8,25%, а будь-яка додаткова сума оподатковується за ставкою 16,5%.

Сінгапурська податкова гавань

Сінгапур є високорозвиненою країною і вважається фінансовим центром Південно-Східної Азії. Податкова система країни є простою та прозорою, з однорівневою системою корпоративного оподаткування, де всі дивіденди, що виплачуються акціонерам, звільняються від подальшого оподаткування. Сінгапур також має низку угод про уникнення подвійного оподаткування з іншими країнами, що робить його привабливим місцем для іноземних інвестицій.

Підсумовуючи, Гонконг і Сінгапур є привабливими податковими гаванями в Азії, кожен з яких пропонує власні переваги з точки зору оподаткування та можливостей для бізнесу. Вибір між ними залежатиме від конкретних потреб і вимог бізнесу.

Крім того, і Гонконг, і Сінгапур мають стабільне політичне та економічне середовище, висококваліфіковану робочу силу та добре розвинену інфраструктуру, що робить їх ідеальними місцями для створення бізнесу. Вони також пропонують середовище з низьким рівнем регулювання, що дозволяє легше відкривати та вести бізнес, а також сприятливий податковий режим із низькими ставками оподаткування та різноманітними податковими пільгами та стимулами.

Крім того, обидві юрисдикції зосереджені на інноваціях і технологіях, при цьому Гонконг є центром для стартапів та інновацій в Азії, а Сінгапур є домом для

процвітаючої індустрії технологій. Це робить їх ідеальними місцями для компаній, які прагнуть скористатися перевагами новітніх технологій і досягнень.

Підсумовуючи, і Гонконг, і Сінгапур є висококонкурентними податковими гаванями в Азії, пропонуючи підприємствам низку переваг, зокрема сприятливий податковий режим, стабільне політичне та економічне середовище, висококваліфіковану робочу силу, добре розвинену інфраструктуру та фокус. з питань інновацій та технологій.

Фактична вартість реєстрації компанії в Сінгапурі може бути нижчою за загальну ставку податку, оскільки можуть застосовуватися різні податкові кредити, звільнення від сплати податків, правила амортизації та інші фактори. Нові компанії, зареєстровані в Сінгапурі, можуть отримати звільнення від податків у розмірі 75% від уряду за перші 100 000 сингапурських доларів валового доходу та додаткове звільнення від податків у розмірі 50% для наступних 100 000 сингапурських доларів протягом перших трьох років діяльності.

Як наслідок, багато країн тепер пропонують сприятливі умови ведення бізнесу для нерезидентів, заохочуючи компанії використовувати офшори та податкові гавані, незважаючи на триваючі суперечки навколо цих питань.

2.3 Політика деофшоризації та фіскальної безпеки в глобальному бізнесі

Офшорні фінанси виникли в середині 20-го століття як податкова гавань для окремих осіб і компаній із надлишковими багатствами та прибутками. Спочатку офшорне фінансування практично не регулювалося, що призвело до його поширення. Однак у 1990-х роках уряди розвинених країн занепокоїлися втратою податкових

надходжень і почали регулювати офшорні фінанси через міжнародні організації та закони. Незважаючи на зусилля, офшорне фінансування продовжує розвиватися та використовує нові методи ухилення від сплати податків. У 1989 році країни Великої сімки створили Групу фінансових заходів щодо відмивання грошей для боротьби з недобросовісними практиками в офшорних фінансах. Проте лише у 2005 році його рекомендації стали обов'язковими для всіх держав-членів ООН.

Офшорне фінансування існує вже кілька десятиліть, слугуючи притулком для фізичних осіб і компаній з надлишковими коштами. Спочатку офшорне фінансування було здебільшого нерегульованим, що дозволяло йому рости та процвітати. Однак, коли урядам стало відомо про втрату податкових надходжень, вони почали вживати заходів і запровадити закони та правила для контролю над офшорними фінансами через міжнародні організації. Незважаючи на ці зусилля, проблема ухилення від сплати податків через офшорне фінансування залишається актуальною, і розробляються нові та більш складні методи. Група розробки фінансових заходів щодо відмивання грошей була створена країнами G7 у 1989 році з метою боротьби з негативними аспектами офшорного фінансування. Минуло кілька років, перш ніж його рекомендації стали обов'язковими для всіх країн-членів ООН.

ОЕСР була створена в 1996 році для вирішення проблеми переведення прибутку за кордон для оптимізації оподаткування. Організація складається з 37 найрозвиненіших країн. У 1998 році він опублікував звіт, у якому закликав припинити «гонку на дно» в офшорній податковій конкуренції. До 2000 року ОЕСР опублікувала свій перший «чорний список» із 35 країн і територій, які, як вважалося, приховують іноземних неплатників податків і не співпрацюють з іноземними органами. Ці країни попросили змінити свої закони, щоб вони відповідали міжнародним стандартам і погодилися надавати дані про рахунки та доходи зареєстрованих компаній. Деякі

країни пішли на поступки, щоб уникнути потрапляння в список і зберегти свою привабливість для іноземних інвестицій.

ОЕСР продовжила свої зусилля щодо боротьби з ухиленням від сплати податків та ухиленням від сплати податків через податкові гавані. У 2013 році він запустив проект «Розмивання податкової бази та переміщення прибутку» (BEPS), який мав на меті оновити міжнародні правила оподаткування та закрити лазівки в глобальній податковій системі, які дозволяють компаніям уникати сплати справедливої частки податків. Проект BEPS підготував 15 планів дій, спрямованих на вирішення різних аспектів ухилення від оподаткування та підвищення податкової прозорості. У результаті проекту BEPS багато країн переглянули своє податкове законодавство та уклали нові податкові угоди, щоб краще співпрацювати в податкових питаннях. ОЕСР залишається ключовим гравцем у глобальній боротьбі з ухиленням від сплати податків і продовжує відстежувати та оновлювати свої зусилля для забезпечення справедливості та ефективності міжнародної податкової системи.

Чорний список країн і територій ОЕСР, які приховують іноземних неплатників податків, був очищений в результаті співпраці з такими країнами, як Кіпр, Мальта, Маврикій, Сан-Марино, Бермудські острови та Кайманові острови. Ці країни погодилися співпрацювати, щоб уникнути ярликів економічних ізгоїв, а у випадку Кіпру та Мальти – щоб підготуватися до вступу в Європейський Союз. У 2010 році Сполучені Штати приєдналися до глобальної боротьби з податковими гаванями, прийнявши Закон про дотримання податкових зобов'язань за іноземними рахунками (FATCA), який вимагає від іноземних банків і фінансових організацій звітувати про рахунки американських громадян. США успішно впровадили цей захід і прагнуть розширити свій контроль над якомога більшою кількістю країн через свою значну роль у світовій економіці. У результаті навіть політичні опоненти готові ділитися інформацією, яка раніше вважалася конфіденційною.

1 липня 2014 року в Сполучених Штатах набув чинності Закон про дотримання оподаткування іноземних рахунків (FATCA). Цей закон вимагає від іноземних фінансових організацій відповідати певним вимогам, включаючи підписання спеціальної угоди з Податковою службою США (IRS) і моніторинг рахунків, відкритих платниками податків США в іноземних фінансових організаціях. Наразі США мають 113 двосторонніх угод щодо виконання FATCA.

Що виділяє американське законодавство, так це те, що воно дотримується принципу громадянства, тобто власники паспортів зобов'язані сплачувати податки з усіх своїх доходів, незалежно від їх джерела чи місця проживання. Решта світу діє за принципом резидентства, тобто держава може стягувати податки лише з доходів, отриманих особами, які певний час перебувають у її межах (зазвичай 183 дні в календарному році). Що стосується юридичних осіб, то американські корпорації повинні декларувати доходи з будь-якої частини світу до податкової служби та сплачувати повний податок на прибуток на додаток до стандартного податку на дивіденди, що виплачуються головним структурам у країні.

Простіше кажучи, навіть якщо громадянин США тривалий час живе за кордоном і не має джерел доходу в США, він все одно зобов'язаний платити частину (від 10 до 50%) свого доходу уряду США (залежно від їхньої загальної рівень доходу). З іншого боку, російський іноземець у подібній ситуації не зобов'язаний платити податки своїй країні. Після введення FATCA єдиною можливістю для громадян США уникнути сплати податків було відкрити традиційний офшорний банківський рахунок, який не співпрацює з іноземними органами влади (але такі типи рахунків стають дедалі рідкіснішими). Однак навіть цей варіант пов'язаний із труднощами, як це видно на прикладі швейцарського інвестиційного банку UBS. У 2005 році співробітник на ім'я Бредлі Біркенфельд оприлюднив внутрішні документи, які показали, що UBS регулярно порушувала угоду FATCA між Швейцарією та США,

приховуючи інформацію про американських власників рахунків, які також володіли офшорними активами та не платили податки у своїй країні. Це призвело до масштабного розслідування IRS і штрафу в розмірі 780 мільйонів доларів для UBS.

Простіше кажучи, коли закон FATCA набув чинності, громадянам США, які живуть за кордоном, стало важче приховувати свої доходи від американського уряду. Про це свідчить скандал навколо швейцарського інвестиційного банку UBS. Співробітник оприлюднив внутрішні документи, які показали, що банк приховував інформацію про американських клієнтів, які мали офшорні рахунки та не платили податки у своїй країні. У результаті влада Швейцарії була змушена розкрити США інформацію про 52 000 клієнтів, що було розцінено як втрата їх відомого закону про банківську таємницю. Один із співробітників банку, Бредлі Біркенфельд, визнав себе винним і відсидів 40 місяців у в'язниці, але пізніше отримав статус інформатора та винагороду в розмірі 104 мільйонів доларів від IRS. Інші співробітники також фігурували у кримінальних справах, але отримали мінімальні покарання за співпрацю зі слідством.

Простіше кажучи, коли закон FATCA набув чинності, громадянам США, які живуть за кордоном, стало важче приховувати свої доходи від американського уряду. Про це свідчить скандал навколо швейцарського інвестиційного банку UBS. Співробітник оприлюднив внутрішні документи, які показали, що банк приховував інформацію про американських клієнтів, які мали офшорні рахунки та не платили податки у своїй країні. У результаті влада Швейцарії була змушена розкрити США інформацію про 52 000 клієнтів, що було розцінено як втрата їх відомого закону про банківську таємницю. Один із співробітників банку, Бредлі Біркенфельд, визнав себе винним і відсидів 40 місяців у в'язниці, але пізніше отримав статус інформатора та винагороду в розмірі 104 мільйонів доларів від IRS. Інші співробітники також

фігурували у кримінальних справах, але отримали мінімальні покарання за співпрацю зі слідством.

Розробники плану BEPS[43] мали на меті усунути поширені податкові зловживання, такі як неодноразові спроби компаній отримати податкові пільги через угоди про уникнення подвійного оподаткування та використання подвійного місця проживання для ухилення від сплати податків. Щоб боротися з цим, країни-члени ЄС створили реєстри бенефіціарів компаній, які є доступними для широкого кола осіб. У 2017 році була запроваджена комплексна програма обміну інформацією, відома як Загальні стандарти звітності (CRS), зосереджена на схемах трансфертного ціноутворення. Понад 150 країн, у тому числі офшорні податкові гавані, такі як Британські Віргінські острови та Кайманові острови, беруть участь у CRS, але США ще не приєдналися, оскільки наїлися Закону про дотримання оподаткування іноземних рахунків (FATCA).

Тим часом Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) залишається провідною організацією в боротьбі з ухиленням від сплати податків в офшорах. Хоча його основною метою є боротьба з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, він має значний вплив на зменшення ухилення від сплати податків. Виконання його основних рекомендацій протягом останніх 15 років є обов'язковим для всіх країн і контролюється ООН. FATF також підтримує чорний список, який з часом скорочується, і наразі включає дві країни з найбільшою кількістю міжнародних санкцій: Північну Корею та Іран.

Крім того, у всьому світі з'явилися регіональні групи у стилі FATF, наразі існує вісім із них. Одна група, Карибська група розробки фінансових заходів (CFATF), складається з держав і територій Карибського басейну, які зазвичай асоціюються з офшорною діяльністю.

Використання офшорних рахунків і компаній стало серйозною проблемою в світовій економіці, і фінансові та правоохоронні органи вживають заходів для її вирішення. Наприклад, європейські компанії, які виплачують дивіденди 12 країнам із чорного списку, стикаються зі ставкою податку 75%. Кіпр має 17% збір на оборону, що накладається на кінцевих бенефіціарів на дивіденди та відсотки, які звільняються від податку на прибуток. Цей зсув спричинив використання офшорів для захисту, а не для приховування незаконної діяльності.

Крім того, значну роль у розкритті складних схем відіграє журналістське розслідування. Яскравим прикладом став 2016 рік, коли співробітники численних видань по всьому світу розкрили інформацію панамської юридичної фірми Mossack Fonseca. У витоку документів, відомих як «Панамські документи», викрито іноземні активи високопосадовців і заможних людей, включаючи глав держав. Незважаючи на законність володіння офшорною компанією в більшості країн, ці викриття часто призводили до розслідувань і відставок, оскільки інформація була прихована від влади та громадськості.

Незважаючи на спроби запобігти цьому, приховування доходів від уряду залишається поширеним. Минулого року втрати світового бюджету досягли близько 600 мільярдів доларів (0,6% світового ВВП). Зростання фальшивих прямих іноземних інвестицій (ПІІ) також продовжує зростати, а Люксембург, Нідерланди та Гонконг лідирують у їх залученні. У 2018 році на ці три країни припадало 38% усіх прямих іноземних інвестицій на загальну суму 15 трильйонів доларів. Дивно, але Люксембург із населенням у 600 тис. осіб отримав більше ПІІ, ніж Сполучені Штати чи Китай. Це досягається шляхом внесення коштів до статутного капіталу фіктивних компаній, які потім стають холдингами, інвестують гроші назад у себе в країні та накопичують прибуток. Технічно закони не порушуються, але корпорації та їхні власники економлять на податках і роблять світову економіку менш прозорою. [42]

У 2019 році близько 100 країн запровадили автоматичну систему обміну інформацією, яка дозволила їхнім податковим органам отримувати дані про 84 мільйони офшорних фінансових рахунків, що належать їхнім громадянам, загальною вартістю 10 трильйонів євро. Це значне зростання порівняно з 2018 роком, коли повідомлялося про 47 мільйонів фінансових рахунків на суму 5 трильйонів євро. Це збільшення можна пояснити зростанням кількості юрисдикцій, які отримують інформацію, а також розширенням сфери обміну інформацією.

Загальний стандарт звітності вимагає від країн автоматичного щорічного обміну інформацією про фінансові рахунки нерезидентів, якими володіють їхні фінансові установи, що зменшує можливість ухилення від сплати податків. Багато країн, що розвиваються, вже приєдналися до програми, і очікується, що в найближчі роки приєднаються інші.

Автоматичний обмін інформацією, ініціатива під керівництвом ОЕСР і керована Глобальним форумом, пропонує країнам у всьому світі, включно з багатьма країнами, що розвиваються, велику кількість нових даних, які дозволяють їхнім податковим органам забезпечити належне звітування про офшорні рахунки. Це допоможе країнам збільшити вкрай необхідний дохід, що особливо важливо під час триваючої кризи COVID-19.

Після того, як у 2009 році G20 оголосила про припинення банківської таємниці, було досягнуто значного прогресу в боротьбі з офшорними ухиленнями від сплати податків у глобальному масштабі. Завдяки підтримці Глобального форуму, який об'єднує 161 країну та територію, які дотримуються податкових стандартів ОЕСР, міжнародна співпраця значно розширилася. Спочатку країни обмінювалися інформацією за запитом, а з 2017 року вони обмінювалися інформацією автоматично через понад 6000 двосторонніх відносин у 2019 році (порівняно з 4500 у 2018 році).

Впровадження програми автоматичного обміну інформацією, яку проводить Глобальний форум ОЕСР, стало цінним інструментом для країн у боротьбі з ухиленням від офшорних податків. Програма показала позитивні результати ще до обміну інформацією. Дослідження, проведене ОЕСР у 2019 році, показало зменшення депозитів іноземних банків у міжнародних фінансових центрах на 24% з 2008 по 2019 рік у результаті збільшення обміну інформацією. Програма також допомогла отримати понад 100 мільярдів євро додаткових податкових надходжень у всьому світі. В Україні уряд затвердив дворічний план із запобігання ухилянню від сплати податків і відмиванню грошей в офшорних зонах.

Дворічний план для України передбачає такі заходи:

- Оновлення українського списку офшорних зон з урахуванням стандартів ЄС та даних Глобального форуму з прозорості та обміну інформацією для цілей оподаткування та ОЕСР.
- Запобігання незаконному виведенню коштів за кордон, у тому числі в офшорні зони, та незаконній торгівлі за допомогою підроблених рахунків-фактур.
- Передача правоохоронним органам результатів моніторингу фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з податковим шахрайством.
- Впровадження автоматичного обміну інформацією з податковими органами інших країн, у тому числі за Загальним стандартом звітності (CRS).

План також передбачає подальшу реалізацію Плану дій BEPS шляхом ухвалення необхідних законів і нормативних актів. План також передбачає проведення заходів податкового контролю з метою недопущення безпідставного залучення платниками податків податкового кредиту з податку на додану вартість з урахуванням ризиків участі суб'єкта господарювання в схемах ухилення від оподаткування.

Офшорні фінансові центри мають суперечливу репутацію, оскільки уряди в усьому світі вживають заходів для боротьби з ухиленням від сплати податків і відмиванням грошей. Влада стверджує, що гроші, зароблені незаконним шляхом або використані для підтримки злочинної діяльності, приховані в цих привілейованих юрисдикціях і зберігаються подалі від законослухняних громадян. Однак багато осіб використовують офшорні центри, щоб захистити свої активи або уникнути сплати податків, які вважаються надмірними.

ВИСНОВКИ

Коріння сучасних офшорних зон можна простежити до фінікійської цивілізації в першому тисячолітті до нашої ери, де країни намагалися сприяти міжнародній торгівлі та залучати іноземні інвестиції, пропонуючи податкові пільги на певних територіях. Фактичне зростання офшорного бізнесу, однак, почалося наприкінці 19 століття і базувалося на рішеннях британських судів щодо оподаткування іноземних резидентів. Спочатку він ґрунтувався на використанні «зручного порту для флоту», а згодом розширився, щоб включити фінанси та різні послуги. Кінець Другої світової війни в 1945 році ознаменував нову еру в світовій економіці, оскільки промисловий капітал прагнув інвестувати в прибуткові товари, необхідні світові. У результаті великі корпорації почали вивчати можливості іноземних інвестицій.

Концепцію податкових гаваней розробили керівники великих міжнародних корпорацій і банків. Деякі з найстаріших офшорних зон включають острів Мен, Гернсі, Джерсі, Гібралтар, Ірландію та Панаму, які протягом тривалого часу обслуговували інтереси європейського бізнесу та займалися значною частиною всієї офшорної діяльності. У післявоєнний період кількість офшорних центрів була обмеженою, але до середини 1990-х років, за оцінками, приблизно половина всіх світових валютних операцій проходила через ці центри.

Про масштаби офшорного бізнесу свідчать і дані про кількість офшорних компаній, зареєстрованих в цих центрах. Так, в Панамі на початку 90-х років було зареєстровано 120 тис. офшорних компаній, на острові Мен - 40 тис., в Гібралтарі- 25 тис., в Ірландії - 22 тис., на Багамах - 21 тис., на островах Гернсі та Джерсі - по 20 тис., на Кайманових островах - 18 тис., на Кіпрі - 13 тис.

Термін «офшор» у сучасній економічній мові описує особливий тип економічної зони, де компанії мають сприятливий податковий режим. Ці офшорні центри, як правило, країни або території, реєструють іноземні фірми та забезпечують виконання законів приймаючої країни.

Що стосується офшорних банківських (фінансових) центрів, існує три основні категорії. Хоча чіткого переліку офшорних зон немає, їх можна класифікувати за такими ознаками, як розташування, фокус, правова система, дотримання міжнародних законів і вартість послуг.

За міжнародно-правовим статусом офшорні центри можна класифікувати як: незалежні держави (наприклад, Ірландія, Кіпр, Мальта, Люксембург, Багамські Острови, Самоа, Панама, Вануату, Сінгапур); держави, пов'язані з більшими державами (наприклад, Монако з Францією, Острови Кука та Ніуе з Новою Зеландією, Ліхтенштейн зі Швейцарією); території, які є частиною штатів або знаходяться під їхньою власністю, але мають значні права на місцеве самоврядування (наприклад, Гібралтар, Ангілья, Гернсі, Мен, Бермудські острови, БВО, Кайманові острови, Монтсеррат тощо); і суб'єкти федерації (наприклад, штати Вайомінг, Делавер, Флорида в США, кантони Цуг і Фрібург у Швейцарській Конфедерації).

У глобальній торгівлі офшорні компанії можна класифікувати за чотирма типами: міжнародні бізнес-компанії (IBC), які працюють за кордоном, але їм заборонено вести бізнес у своїй країні; Звільнені компанії; Кваліфіковані компанії з унікальними правилами оподаткування, які розглядають компанію та її акціонерів як єдине ціле; і Компанії-нерезиденти, які працюють в одній державі, але зареєстровані в іншій.

З офшорними операціями пов'язане зростання глобального руху капіталу, що може призвести до певних проблем. Міжнародні організації, такі як ОЕСР, уважно спостерігають за цими офшорними територіями.

Офшорні угоди — це законні стратегії оптимізації оподаткування, які передбачають використання офшорних та іноземних компаній для ведення бізнесу з іноземними партнерами. Існують різні приклади таких схем, але кожна компанія розробляє власне офшорне рішення на основі своїх конкретних характеристик і операцій.

Глобальні фінансові потоки показують, що певні юрисдикції або цілі зони взаємопов'язані та утворюють складну глобальну фінансову мережу. Найбільші фінансові потоки відбуваються між Сполученими Штатами та Сполученим Королівством, де обміняно 4,7 трильйона доларів США. Серед інших територій із значною фінансовою діяльністю — Нідерланди, Люксембург, Ірландія, Гонконг, Кайманові острови, Бермудські острови та Британські Віргінські острови.

Більшість фінансових потоків в офшорних центрах регулюються Федеральною резервною системою США. Одними з найпопулярніших податкових гаваней у світі є Люксембург, Кайманові острови, острів Мен, Джерсі, Ірландія, Маврикій, Бермудські острови, Монако, Швейцарія та Багами.

Офшорні компанії оснащені високоякісними правовими системами, які пропонують ефективний захист інвестицій у всьому світі. На відміну від таких країн, як Сполучені Штати та Великобританія, ці правові системи адаптуються та можуть бути швидко скориговані, якщо необхідно.

Офшорні операції відіграють вирішальну роль у прискоренні світових фінансових процесів і сприяють зростанню світової економіки. За оцінками галузевих експертів, вартість активів, які управляються через офшори, оцінюється в понад 20 трильйонів доларів.

Україна, як і багато інших країн, також є частиною світу офшорного бізнесу. Перевагою малого та середнього бізнесу в Україні є низька ставка податку, яка становить від 1 до 5% за спрощеною системою оподаткування, що робить Україну

привабливим офшором для європейців та американців. Однак високий рівень корупції в країні стримує інвестиції.

Українці є власниками 57 офшорів, з них 27 зареєстровані на Британських Віргінських островах, 11 на Бермудських островах і 7 на Мальті. Більшість власників українських офшорів є керівниками або власниками українського бізнесу в аграрному, фінансовому, фармацевтичному, транспортному, енергетичному та ІТ секторах.

Серед компаній зі списку Fortune 500 Нідерланди є найпопулярнішою податковою гаванню, причому більше половини цих компаній мають принаймні одну дочірню компанію в країні.

Бермудські та Кайманові острови є найбільш часто використовуваними податковими гаванями серед компаній з офшорними дочірніми компаніями, на них припадає 57 відсотків. Компанії зі списку Fortune 500 мають понад 2,6 трильйона доларів офшорного прибутку для цілей оподаткування. Невелика група з чотирьох компаній, Apple, Pfizer, Microsoft і General Electric, становить чверть цієї суми. Загалом на 30 компаній зі списку Fortune 500 припадає 68 відсотків або 1,76 трильйона доларів. Незважаючи на посилення правил таких організацій, як ОЕСР, ЄС і FATF, під час пандемії Covid-19 у податкових гаванях зріс попит серед компаній.

Уряди, особливо в країнах Європейського Союзу та ОЕСР, активно намагаються боротися з використанням офшорних податкових гаваней, у тому числі тих, які вважаються недоречними та внесені до «чорних списків». Протягом перших 60 років після створення офшорні компанії не регулювалися ні національними, ні міжнародними наглядовими органами. У 1989 році країни «Великої сімки» сформували Групу з розробки фінансових заходів для боротьби з відмиванням грошей. До 1996 року Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), до складу якої входять 37 високорозвинених країн, взялася за цю справу і створила «чорний список» із 35 країн і територій, які приховують іноземних неплатників і

відмовляються співпрацювати з іноземною владою. Сполучені Штати приєдналися до глобальних зусиль проти офшорів у 2010 році, коли прийняли закон про податкову звітність на іноземних рахунках. Головною організацією, яка відповідає за боротьбу з офшорами, залишається Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Репутація офшорних компаній неоднозначна, оскільки їх часто використовують окремі особи чи підприємства, які хочуть захистити свої активи або уникнути сплати додаткових податків.

Офшорні компанії та схеми оптимізації податків стали звичайною частиною глобального бізнес-ландшафту. Ці компанії та схеми надають переваги підприємствам, дозволяючи більш ефективно використовувати фінансові ресурси та мінімізуючи податкові зобов'язання. Однак використання офшорів також викликало критику з боку міжнародних організацій і урядів, які розглядають їх як інструмент для ухилення від сплати податків і відмивання грошей.

Найбільш привабливими податковими гаванями є Нідерланди, Кайманові острови, острів Мен, Джерсі, Ірландія, Маврикій, Бермудські острови, Монако, Швейцарія та Багами. Ці території контролюються такими організаціями, як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Група розробки фінансових заходів (FATF), які працюють над посиленням правил і підвищенням прозорості в офшорній галузі.

Український бізнес також бере участь в офшорних операціях, найпопулярнішими податковими гаванями є Британські Віргінські острови, Бермудські острови та Мальта. Більшість українських офшорів працюють у сільському господарстві, фінансах, фармацевтиці, транспорті, енергетиці та ІТ.

Офшорні операції стали об'єктом нападу з боку ЄС і ОЕСР, які внесли деякі юрисдикції в чорні списки через невідповідність вимогам прозорості. Сполучені

Штати також приєдналися до глобальних зусиль проти офшорів, ухваливши закон про іноземну податкову звітність.

Підсумовуючи, офшорні операції продовжують відігравати значну роль у світовій економіці та фінансовому ландшафті, викликаючи як критику, так і підтримку. Постійні зусилля міжнародних організацій і урядів щодо регулювання та підвищення прозорості в офшорній промисловості ймовірно продовжуватимуть формувати її майбутнє.

